

Η ΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΕΘΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΗ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΤΥΠΑΛΔΟΥ

Βασίλης Λέτσιος
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

“Το έθνος μας, διά πολλούς λόγους, έχει ανάγκη να γνωρίσει και να μελετήσει τα αριστουργήματα του νέου κόσμου”, γράφει το 1876 στον Δημήτριο Βικέλα ο ποιητής Ιούλιος Τυπάλδος (1814-1883)¹. Η μετάφρασή του της *Ελευθερωμένης Ιερουσαλήμ* του Τορκουάτο Τάσσο (*Gerusalemme Liberata*, 1581) είναι ένα από τα μεγαλύτερα σε έκταση και σημαντικότερα μεταφραστικά εγχειρήματα Επτανήσιου μέχρι την εποχή της. Ο Τυπάλδος αρχίζει να μεταφράζει το έργο (τα έντεκα πρώτα από τα είκοσι άσματά του) το 1867. Το άσμα Γ' δημοσιεύθηκε πρώτο στο περιοδικό *Παρνασσός* το 1877. Τέσσερα άλλα άσματα δημοσιεύονται κατά καιρούς σε επτανησιακά περιοδικά –Ζ' (1878), Δ' (1887), Β' (1915), Α' (1951)– ενώ και τα έντεκα μαζί δημοσιεύονται για πρώτη φορά το 1953, στον τόμο των *Απάντων* του Τυπάλδου που επιμελήθηκε ο Ντίνος Κονόμος.

Ο Τυπάλδος δεν ήταν ο πρώτος που μετέφρασε στα καθ' ημάς την *Gerusalemme Liberata*. Είχαν προηγηθεί ο Δημήτριος Γουζέλης (*Η Ιερουσαλήμ ελευθερωμένη*, Βενετία, 1807), που τη μετέφρασε σε γλώσσα «απλο-ελληνική», ο Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής, σε καθαρεύουσα (μέρος της δημοσιεύθηκε το 1859 και ολόκληρη το 1875), και ένας ανώνυμος που μετέφρασε το πρώτο άσμα σε αρχαϊζουσα (δημοσιεύθηκε επίσης το 1875).

Ο Ραγκαβής, γράφει ο Τυπάλδος σε επιστολή του προς τον Π. Χιώτη (1882), “εθαύμασε την μετάφρασίν μου του Τάσσου και ότι αν είχε την γνώρισει προηγουμένως δεν ήθελε βεβαίως δημοσιεύσει την εδικήν του”². Η παραδοχή αυτή του Ραγκαβή είναι πολλαπλώς σημαντική για τον Τυπάλδο. Οι δύο αυτές μεταφράσεις μπορούν όχι μόνο να φωτίσουν το ποιητικό πρόσωπο των δύο μεταφραστών μας, την ιδιосуγκρασιακή τους γραφή, αλλά λαμβάνοντας

1. ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ, *Απαντα*, επιμέλεια Ντίνος Κονόμος, Αθήνα 1953, σ. 364.

2. *Ο.π.*, σ. 367.

υπόψη τη στιχουργική, τη γλώσσα, τη μέθοδο της μετάφρασης, την όλη ανα- παραγωγή, ανάπλαση και παρουσίαση, επιπλέον τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή γραφής και δημοσίευσής τους, μπορούν να δώσουν στοιχεία για την ιδεολογική και αισθητική πρόθεση, τη θέση των δύο συγγραφέων ως προς την ελληνική γλώσσα και την υπό διαμόρφωση λογοτεχνία που μπορεί στη μετά την εγκαθίδρυση του ελληνικού κράτους εποχή να θεωρηθεί εθνική.

Το έργο του Τάσσο αποτέλεσε μεταφραστικό πεδίο για πολλές υπό διαμόρφωση ευρωπαϊκές εθνικές γλώσσες, ωστόσο η συγκεκριμένη μετάφραση από τον Ραγκαβή «ερεθίζει» τον Τυπάλδο και για έναν επιπλέον λόγο. Σε επιστολή του στον Σπυρίδωνα Δε Βιάζη (1880), το “ομιλιτικότερο” κείμενο του Τυπάλδου ως προς θέματα γλώσσας και λογοτεχνίας, και με αφορμή την πρόσφατη αυτοτελή έκδοση της αμφιλεγόμενης ιστορίας της νεοελληνικής λογοτεχνίας από τον Ραγκαβή το 1877, ο Τυπάλδος χαρακτηρίζει το έργο αυτό του Ραγκαβή “αθλιέστατον έργον” προπαντός για την “εντελή άγνοια των πραγμάτων μας”³. Η λογοτεχνία που ο Ραγκαβής προτείνει αποτελείται προπαντός από έργα του φαναριώτικου λογοτεχνικού παραδείγματος, με αφετηρία τον Ρήγα και κατάληξη τα έργα του ίδιου του Ραγκαβή, ενώ η επτανησιακή, η κρητική και η δημοτική λογοτεχνική γραμματεία μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα και χρωματίζονται αρνητικά λόγω της “ευτελούς γλώσσας” και της απόστασης που τις χωρίζει από τα “καλά γράμματα” των αρχαίων. Οι αντιρρήσεις του Τυπάλδου για τις “ιστορικές και φιλολογικές αβελτηρίες” του Ραγκαβή είναι ατελείωτες, ωστόσο βασικός λόγος της αρνητικής κριτικής του Τυπάλδου είναι η άγνοια από μέρους του Ραγκαβή της δημοτικής, “δηλαδή της μίας και μόνης ελληνικής γλώσσας”⁴. “Ο κ. Ραγκαβής ευρίσκει βάρβαρον την γλώσσαν των Κλεφτών και όχι ολιγώτερον βάρβαρον και σαπράν, γεμάτην από ιταλισμούς την γλώσσαν των Κρητών και χειρότερα ακόμη των Επτανησίων λέγει ότι ο Ερωτόκριτος όχι μόνον είναι γραμμένος εις γλώσσαν πολύ διεφθαρμένην, αλλά είναι και ποίημα άνοστον και οχληρόν. Κρίνει τον ποιητήν Βηλαράν, ένα αληθώς κακόν τεχνίτην, δικαίως λησμονηθέντα εν Ελλάδα! Αποφαινεται ότι ο Σολωμός, ναι μεν ήτο άνθρωπος με τάλαντον, αλλ’ αμαθέστατος της Ελληνικής”⁵. Τέλος, για τον ίδιο τον Τυπάλδο ο Ραγκαβής πιστεύει, γράφει ο Τυπάλδος, ότι η ποίησή του είναι γραμμένη με διάλεκτο που ομιλείται μόνο στη Ζάκυνθο, “ακατάληπτος” στην υπόλοιπη Ελλάδα⁶.

Η *Ελευθερωμένη Ιερουσαλήμ* είναι κατά τη γνώμη μας το σημαντικότερο έργο του Τυπάλδου, και εντοπίζουμε σε αυτό την πρόθεση του Επτανήσιου ποι-

3. *Ο.π.*, σ. 343.

4. *Ο.π.*, σ. 345.

5. *Ο.π.*, σ. 346.

6. *Ο.π.*, σ. 360.

ητή-μεταφραστή να διορθώσει, ξαναμεταφράζοντας, τη μετάφραση του Ραγκαβή έχοντας ως πρότυπο ποιητικής το πιο αναγνωρισμένο μέχρι την εποχή του ελληνικό ποίημα σε προφορική γλώσσα, τον *Ερωτόκριτο*, να δημιουργήσει, τρόπον τινά, τον *Ερωτόκριτο* της μετάφρασης, εμπνεόμενος, στο βαθμό που του επιτρέπει η πράξη της μετάφρασης, από το έργο του Κορνάρου όχι μόνο λόγω της σημασίας του στην ιστορία της ελληνικής φιλολογίας και της επίδρασής του σε μεγάλα επανησιακά ποιήματα, όχι μόνο λόγω της συμβολής της προφορικής γλώσσας στην ελληνική λογοτεχνία που προοριζόταν να αναγνωρισθεί ως εθνική, αλλά και λόγω του εθνικού-ιδεολογικού του χαρακτήρα, όπως είχε διαμορφωθεί τη χρονική στιγμή της σύνθεσης της *Ελευθερωμένης Ιερουσαλήμ*.

Στην επιστολή στον Δε Βιάζη ο Τυπάλδος γράφει ότι “εις την νεωτέραν λογοτεχνίαν μας ο *Ερωτόκριτος* κατέχει την πρώτην θέσιν [...] δύναται να παραβληθεί με τα μεγαλύτερα ποιήματα της νέας ευρωπαϊκής λογοτεχνίας και να είναι ανώτερος πολλών εκ τούτων, ένεκα της εθνικής ροπής, που τον εμπυχώνει και τον καθιστά ποίημα εντελώς ελληνικόν [...] τόσον δραματικός ώστε να μη φθονή τον *Τάσσο* και τον *Κάμοενς*. Ο *Ερωτόκριτος* ως ο *Όμηρος* και όλη η αρχαία ελληνική τέχνη, πρώτιστον σκοπόν έχει την περιγραφήν της μάχης μεταξύ του ελληνικού στοιχείου και του ξένου, εκ της οποίας πάντοτε νικηφόρον εξέρχεται το ελληνικόν”⁷. Τη σύγκριση του Κορνάρου με τον *Τάσσο* την είχε ήδη κάνει το 1793 ο Κερκυραίος γιατρός Ιωάννης Δονάς-Πασχάλης, ο οποίος σημειώνει ότι ο *Ερωτόκριτος* μπορεί να παραβληθεί με την *Ελευθερωμένη Ιερουσαλήμ* (“*Ηρωικόν ποίημα, λεγόμενον Ερωτόκριτος, οπού δε παραχωρεί τη Ιερουσαλήμ ελευθερωθείση*”)⁸. Σε ανάλογο συσχετισμό προβαίνει το 1878 ο Ζακύνθιος ποιητής Σπυρίδων Τζανότης, χαρακτηρίζοντας τη μετάφραση του Τυπάλδου “*αρίστην*”, εφάμιλλη σε ποιητική αξία με τον *Ερωτόκριτο*⁹.

Πρόταση ανάγνωσης του *Ερωτόκριτου* ως εθνικού ποιήματος διατυπώνεται, σύμφωνα με τον Αλέξανδρο Κατσιγιάννη, το 1825 από και από τον Γεώργιο Ψύλλα, που είχε στενή σχέση με τον Σολωμό¹⁰. Ωστόσο, “ο πρώτος λόγιος που μέσω του δημόσιου λόγου του (επιχειρεί να καταστήσει τον *Ερωτόκριτο* ως κεντρικό ποίημα-αναφορά της ελληνικής φυλής, κυρίαρχο τεκμήριο πολιτισμικής και εθνικής αυτογνωσίας”, είναι ο Γεώργιος Τερτσέτης (από τον σολωμικό κύκλο, όπως και ο Τυπάλδος), ο οποίος σε λόγο του στην Αθήνα το

7. *Ό.π.*, σ. 355.

8. ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΟΝΑΣ-ΠΑΣΧΑΛΗΣ, *Επιστολή απολογητική*, Βενετία 1802, σ. 123 (το βιβλίο πρωτοδημοσιεύθηκε στα ιταλικά το 1793).

9. Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΤΣΙΓΙΑΝΝΗΣ, *Από το λαϊκό ανάγνωσμα στην εθνική λογοτεχνία. Η δεξίωση της Κρητικής Λογοτεχνίας της Ακμής τον 19ο αιώνα και η γενεαλογία της νεοελληνικής κριτικής*. Διδακτορική διατριβή. Ρέθυμνο 2015, σ. 282.

10. *Ό.π.*, σ. 152.

1859 τοποθετεί τον *Ερωτόκριτο* στη σφαίρα της ζώσας ιστορίας και σε ομιλία του το 1866 με αφορμή την Κρητική Επανάσταση επιχειρηματολογεί υπέρ του εθνικού χαρακτήρα του *Ερωτόκριτου*, από όπου φαίνεται να εμπνέεται σε κάποιο βαθμό και ο *Τυπάλδος* (“οι ήρωες του ποιήματος είναι όλοι ωραίοι και ανδρείοι και νικηφόροι του ξενικού στοιχείου, αν το ξενικό στοιχείο φέρεται με βαρβαρότητα και με έχθρα”)¹¹. Όπως παρατηρεί ο ίδιος μελετητής, “το κρητικό ποίημα χρησιμοποιήθηκε ως πολιτικό όπλο, καθώς η ανάδειξη της ελληνικότητάς του ισοδυναμεί με την έμφαση στην εθνικότητα και την ελληνικότητα της ίδιας της Κρήτης”¹². Σημειωτέον ότι το “ελληνικό” συνυπάρχει συχνά στον *Τυπάλδο*, στην ποίησή του, με το χριστιανικό. Στο δοκίμιό του “*Η γλώσσα*” υπογραμμίζει: “θρησκεία και γλώσσα, ιδού τα δύο θαυμαστά στοιχεία, που χαρακτηρίζουν την τρίτην και ύστερην εποχήν της ελληνικής ενότητος. Και όποιος αγωνίζεται να φέρει σχίσματα εις την θρησκεία και εις την γλώσσα, αγωνίζεται ν’ αφανίσει το έθνος”¹³.

Σε επιστολή του στον Μέμωνα Μαρτζώκη το 1877, γράφει ο *Τυπάλδος*: “Επεχείρησα την μετάφρασιν του *Τάσσου* μόνον διά να δοκιμάσω την γλώσσαν ταύτην, η οποία θεωρείται τόσον πτωχή και άμορφος δύναται να διερμηνεύση όχι αδεξίως το μεγαλύτερον των νεωτέρων *Επικών Ποιημάτων*, του οποίου χωρίς να το αντιληφθώ, μετέφρασα μέγα μέρος”¹⁴. Σημειώνει ως προς τη μέθοδό του: “Εις την μετάφρασίν μου του *Τάσσου* τότε παραλείπω ουσιώδεις λέξεις, τότε προσθέτω φράσεις ή λέξεις, όλως περιττάς, ότι επιτέλους ούτε η γλώσσα μου είναι άπταιστος, διότι δεν ακολουθήσα την πρόοδον αυτής”¹⁵. Η “ελευθερία” αυτή κατά τη μετάφραση λογοτεχνικού έργου στα ελληνικά δεν ήταν καθόλου άγνωστη στον *Σολωμό*, του οποίου το βραχύ μεταφραστικό έργο ανοίγει δρόμους που μεταγενέστεροι *Επτανήσιοι* ποιητές-μεταφραστές θα ακολουθήσουν με ζήλο και πειθαρχία¹⁶.

Σε επίπεδο στιχουργικής ο *Τυπάλδος* χρησιμοποίησε στη μετάφρασή του τον *ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο*, όπως και ο *Ραγκαβής*, ωστόσο όχι την πλεχτή (όπως ο *Ραγκαβής*) ομοιοκαταληξία, αλλά τα ομοιοκατάληκτα δίστιχα, όπως το μεγαλύτερο σε απήχηση (μέχρι την εποχή του *Σολωμού*) έργο σε αυτό το στιχουργικό σχήμα, ο *Ερωτόκριτος*, που αποτέλεσε σημείο αναφοράς για τον *Σολωμό*. Η ρίμα στην *Ελευθερωμένη Ιερουσαλήμ*, όπως κατά γενική

11. *Ο.π.*, σ. 213, 217.

12. *Ο.π.*, σ. 219-220.

13. ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ, *ό.π.*, σ. 326.

14. *Ο.π.*, σ. 341.

15. *Ο.π.*, σ. 369.

16. ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΕΤΣΙΟΣ, «Ο *Σολωμός* ως μεταφραστής των ποιητικών μορφών», *Ι' Διεθνές Πανόσιο Συνέδριο*. Πρακτικά, τόμ. 3ος, Κέρκυρα 2017, σ. 205-214.

ομολογία και στον *Ερωτόκριτο*, είναι άψογη παρά τις κατά σημεία συσσωρευμένες επαναλήψεις.

Τη γλώσσα της *Ελευθερωμένης Ιερουσαλήμ* του Τυπάλδου σχολίασε και-ρια, σε αντιπαραβολή με τη γλώσσα της μετάφρασης του Ραγκαβή, ο Ιάκωβος Πολυλάς στο μελέτημά του *Η φιλολογική μας γλώσσα. Σκέψεις Ιακώβου Πολυλά (1892)*, επιχειρηματολογώντας υπέρ της γλώσσας του λαού. Ο Πολυλάς είναι θαυμαστής της μετάφρασης του Τυπάλδου σε μια χρονική στιγμή που έχουν δημοσιευθεί μόνο τα άσματα Γ', Δ' και Ζ' (εύχεται μάλιστα να δημοσιευθούν και τα υπόλοιπα, που προφανώς γνωρίζει ότι είναι ολοκληρωμένα). Μέσα από την παράθεση πέντε ζευγών παραθεμάτων στίχων των Ραγκαβή και Τυπάλδου ο Πολυλάς καταλήγει στο κεντρικό επιχείρημα του μελετήματός του ως εξής:

Είδαμε συχνά τους κορυφαίους της νεωτέρας Ελληνικής γραμματολογίας να κηρύττουν, και εις τον εξωτερικόν φιλολογικόν κόσμον, ότι οι Επτανήσιοι ποιηταί δεν γνωρίζουν την γλώσσαν, και τοιαύτη έλλειψις απεδόθη ιδίως εις τον Τυπάλδον πώς συμβαίνει ότι εις τα παραλληλιζόμενα μέρη των δύο μεταφράσεων ο ανελλήνιστος Επτανήσιος επέτυχεν να δώση ελληνικωτάτην μορφήν εις την ωραίαν ποίησιν του Τάσσου, και τούτο περιοριζόμενος εις το πτωχόν λεκτικόν και εις την σύνταξιν της Δημοτικής, και με τόσην χάριν, ώστε απέναντι των καλών στίχων του εκείνοι του Ελληνομαθούς ανδρός φαίνονται στιχουργημένη σχολαστική πεζολογία;¹⁷

Οι γλωσσικές επιρροές από τον *Ερωτόκριτο* στην *Ελευθερωμένη Ιερουσαλήμ*, που είναι προφανείς, μένει να εντοπιστούν στο σύνολό τους. Η αίσθησή μας είναι ότι, ασχέτως των μεμονωμένων γλωσσικών συγγενειών, στοιχεία ποιητικής, όπως η στιχουργική κατασκευή, η εσωτερική δομή του στίχου κ.ά., απηχούν (σχεδόν μιμούνται) τον *Ερωτόκριτο* σε σημείο που συχνά νιώθουμε ότι εισερχόμαστε κατά την ανάγνωση στο έργο του Κορνάρου (βλ. το παρακάτω παράδειγμα από το Ζ' άσμα, στροφή 97):

Πετιέται σαν την αστραψιά σε μια μεριά και σ' άλλη,
φεύγει, γυρίζει γλήγορα, χτυπάει, και φεύγει πάλι,
μ' όση έχει δύναμη και ορμή παλεύει να επιτύχει,
και πολεμούν στο πλάγι του ο ουρανός και η τύχη¹⁸.

17. ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΥΛΑΣ, *Τα κριτικά κείμενα*, επιμέλεια Θεοδόσης Πυλαρινός, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα 2015, σ. 288.

18. ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ, *ό.π.*, σ. 237.

Παραθέτω το πρωτότυπο χωρίο και τη μετάφρασή του από τον Ραγκαβή, ώστε να γίνουν οι συγκρίσεις:

Poscia gira da questa a quella parte,
e rigirasi a questa indi da quella;
e sempre, e dove riede e donde parte,
fère il pagan d'aspra percossa e fella.
Quanto avea di vigor, quanto avea d'arte,
quanto può sdegno antico, ira novella,
a danno del circasso or tutto aduna,
e seco il Ciel congiura e la fortuna.

Τρέχων εγκλίνει δεξιώς, αριστερώς εγκλίνει,
κ' εις όλας τας αριστεράς, τας δεξιάς εγκλίσεις,
τον ίππον του εάν εγγύς τον φερ' ή τον μακρύνη,
κτυπά πληγιάς επί πληγών εις όλας τα κινήσεις,
και όση ρωμ' ην εν αυτώ ή τέχνη ανθρωπίνη,
όσας αν έπνεεν οργάς ή όσας εκδικήσεις,
ομού τα πάντα συνενοί κατά του λυμεώνος,
Θεόν και τύχην αρωγούς παρακαλών συγχρόνως¹⁹.

Ο Τυπάλδος διατηρεί την οκτάβα του πρωτοτύπου, όμως πολύ συχνά, όπως και στο παραπάνω παράδειγμα, την καταργεί. Η πύκνωση του ποιητικού λόγου του, με εμφατική τη χρήση του ρήματος (που τον διαφοροποιεί από το πρωτότυπο και τον Ραγκαβή), αποδίδει την ταχύτητα και τη νευρικότητα της μάχης.

“Πότε παραλείπω ουσιώδεις λέξεις, πότε προσθέτω φράσεις ή λέξεις, όλως περιττάς”, λέει ο Τυπάλδος, όπως αναφέραμε. Η ταυτότητα αυτών στη μετάφρασή του της *Ελευθερωμένης Ιερουσαλήμ* είναι από τη δημοτική, την κρητική, την επτανησιακή γλωσσική παράδοση, ό,τι δηλαδή ο Ραγκαβής δεν συμπεριέλαβε στη δική του εκδοχή της λογοτεχνικής μας γλώσσας. Η πρόθεσή του ποιητή-μεταφραστή Τυπάλδου είναι να υπενθυμίσει όσα “δεν επιτρέπεται να αγνοή και ο μετριώτερος φοιτητής της φιλολογίας”²⁰. Για τον λόγο αυτό ξαναπιάνει το νήμα του *Ερωτόκριτου* και μεταφράζει από την αρχή, μεταπλάθει γλωσσικά και στιχουργικά το “αριστούργημα του νέου κόσμου” του Τορκουάτο Τάσσο.

19. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΙΖΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ, *Άπαντα τα φιλολογικά*, τόμ. 6ος, 1875, σ. 237.

20. ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ, *ό.π.*, σ. 345.

Παραθέτω, ως εναργέστερο δείγμα της μετάφρασης, την αρχή του τρίτου άσματος:

Με τες δροσιές επρόβαινε η αυγή χαριτωμένη
 με μύρια της παράδεισος λουλούδια στολισμένη,
 όταν μες στο στρατόπεδο, π' άγρυπνο ετοιμαζότου
 βοή και αρμάτων ταραχή γύρω παντού απλωνότου.
 Και μόλις όλο της αυγής εφάνηκε τ' αστέρι
 οι σάλπιγγες χαρούμενες αντήχησαν στ' αέρι.
 Ο πολεμάρχος με γλυκούς τρόπους τους οδηγάει,
 πότε τους βάνει χαλινόν, πότε τους ακλουθάει.
 Έργο πλιο δύσκολο, παρά κανείς να σταματήσει
 το κύμα που σηκώνεται το βράχο να χτυπήσει,
 ή στον βοριά ν' αντισταθεί που τα βουνά κλονίζει,
 και τα καράβια σύσσωμα στη θάλασσα βυθίζει.
 Δεν θέλει την ολόθερμην ορμή τους να βαστάξει,
 αλλ' ενωμένοι να προβούν και με πολέμια τάξη.
 Έχει καθένας τους φτερά στα πόδια, στην καρδιά.
 Τον κόπο δεν αισθάνονται κι εμπρός πετούν με βία
 κι όταν με αχτίνες φλογερές ο ήλιος ανεβαίνει
 και τους αγρούς ανάβοντας χόρτα και ανθούς ξεραίνει,
 ιδού στην Ιερουσαλήμ στρέφουν τα βλέμματά τους.
 Την χαιρετούν ολόχαροι, με πόθο την κοιτάζουν
 και μύρια στόματα με μιας "Ιερουσαλήμ" φωνάζουν.
 Έτσι κι οι ναύτες, που σπεριές αγνώριστες γυρεύουν
 και μέσα σε άγρια σκοτεινά πέλαγα ταξιδεύουν
 παλέβοντας με το βοριά και τη θαλασσοζάλη,
 αν ξάφνου ο τόπος που ζητούν αγνάντια τους προβάλει,
 τον χαιρετούν, όλοι σ' αυτόν με την καρδιά πετιώνται,
 και πλιο τες έρημες νυχτιές, τους κόπους δε θυμώνται²¹.

21. Ό.π., σ. 161-162.

ABSTRACT

POETRY AS NATIONAL LITERATURE
IOULIOS TYPALDOS' *ΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΗ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ***V. Letsios***Ionian University*

Ioulios Typaldos' translation of Torquato Tasso's *Jerusalem Delivered* (first pub. 1877) can be read in parallel with Alexandre Rizos Rangabé's translation of the same work (1859, 1875). Typaldos is very critical of Rangabé's recent History of Greek Literature and through his translation of Tasso's epic he suggests a different poetic model from Rangabé's. Typaldos' *Jerusalem Delivered* continues the thread of the most recognized piece of literature in spoken Greek until that time, Kornaros' *Erotokritos* (1713). In doing so, he acknowledges the Cretan work's importance in the history of Greek literature and its national-ideological character, as it stood at the time of Typaldos' translation of *Jerusalem Delivered*.